

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของหลักสูตร เพราะเป็นการนำหลักสูตร ซึ่งเปรียบเสมือนทฤษฎีไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน และถือว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะจัดทำไว้ดีเพียงใดก็ตามจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ ต้องขึ้นอยู่กับครูผู้สอนและโรงเรียน กล่าวคือครูผู้สอนจะต้องศึกษาให้เข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ดี มีความชำนาญในการใช้หลักสูตรจึงจะทำให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สุมณ อมรวิวัฒน์ (ม.ป.ป. : 7) ได้เสนอแนวทางเดินของหลักสูตรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพดังนี้คือ

หลักสูตร $\Rightarrow$ ประมวลการสอนหรือโครงการสอน $\Rightarrow$ แผนการสอนหรือบันทึกการสอน
 $\Rightarrow$ กิจกรรมการสอน $\Rightarrow$ นักเรียน

จากแนวทางเดินของหลักสูตรดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประมวลการสอน โครงการสอน แผนการสอนนั้น เป็นสิ่งที่ครูจะต้องเข้าใจและสามารถลงมือทำด้วยตนเองได้ จึงจะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นไปอย่างถูกต้อง มีระบบ ระเบียบ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

การนำหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ไปใช้ก็มีปัญหามากมาย (สันต์ ธรรมบำรุง 2527: 121) เนื่องจากผู้พัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นยังไม่ทราบถึงหลักการและวิธีการอันถูกต้องในการทำประมวลการสอน โครงการสอน และบันทึกการสอน อีกทั้งการผลิตการพิมพ์เอกสารหลักสูตรเหล่านั้นไม่เพียงพอกับจำนวนครูผู้สอน ปัญหาที่ตามมาก็คือครูยึดเฉพาะแบบเรียนเท่านั้นเป็นหลักในการสอน ผลการเรียนการสอนที่ตามมาคือ เด็กจะได้รับความรู้เฉพาะที่มีอยู่ในแบบเรียน แทนการได้รับความรู้ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการใช้หลักสูตร เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด หลักสูตรทั้งเล่มจะเป็นหลักสูตรที่สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครูได้นำจุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาสาระทั้งหมด

เข้าสู่ห้องเรียนโดยแปลงเป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและ
 ความต้องการของเด็ก เพื่อให้การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ประสบผล
 สำเร็จอันจะเป็นผลสะท้อนไปสู่เด็กไทยซึ่งจะเจริญเติบโต เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ครูจึงต้อง
 ศึกษาทำความเข้าใจกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร ให้เป็นที่เข้าใจอย่าง
 แจ่มชัดและจะต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร แผนการสอน หนังสือเรียน หนังสือเสริม
 ประสบการณ์ ตลอดจนวัสดุอื่น ๆ เพื่อจะได้เลือกใช้และแปลงไปสู่การสอนได้อย่างถูกต้อง
 เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาและความต้องการของเด็ก สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง
 คือ ครูจะต้องปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชา สภาพท้องถิ่นและจุดประสงค์
 ของการเรียนรู้ตามหลักสูตร ผลจากการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างถูกต้องย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพ
 ต่อผลของการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่

ในการจัดการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
 2521 ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ให้
 กรมวิชาการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยจัดทำแผนการสอนและสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้
 สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของประเทศ และให้สำนักงานศึกษาธิการ
 เขตดำเนินการพัฒนารายละเอียดของหลักสูตร แผนการสอน และสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้
 สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ 2525:
 ๗-๘)

แต่จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ของกรมวิชาการ (เอกสาร
 หมายเลข 18 ม.ป.ป.: ๓) ผลการใช้หลักสูตรไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ซึ่งเกิดจากสาเหตุ
 สำคัญสาเหตุหนึ่งคือ ครูจำนวนหนึ่งไม่ใช้แผนการสอน/คู่มือการสอน และแผนการสอน/คู่มือ
 การสอนบางชิ้นขาดความชัดเจน เนื้อหาไม่บอกรายละเอียด เช่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
 ชีวิต ประกอบกับพฤติกรรมของครูไม่เปลี่ยนแปลง เคยสอนอย่างไรก็สอนอย่างเดิม การจัด
 กิจกรรมไม่ยึดแผนการสอน คู่มือครู คู่มือการสอน คงยึดตัวครูและหนังสือเรียนเป็นหลัก

สำนักงานการศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีภารกิจหลักรับผิดชอบการเรียนการ
 สอนในระดับประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานีให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวของหลักสูตร โดย
 จัดดำเนินการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการประกอบอาชีพของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ การใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงเป็นเรื่องยุ่งยากและซับซ้อนมาก ผลการจัดการเรียนการสอนทุก ๆ กลุ่มประสบการณ์จึงไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่มีปัญหามากที่สุดคือครูไม่ศึกษาแผนการสอน ไม่รู้จักปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ไม่สามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 2527: 221)

จากการศึกษาของ ช่อทิพย์ ธรรมรักษ์ (2529: 155) เกี่ยวกับเรื่องการจัด การเรียนการสอนของครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ครูและผู้บริหารไม่ได้นำจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมาเป็นแนวทางในการสอนและบริหารเท่าที่ควร ครูส่วนใหญ่ยังเน้นการอ่านและการท่องจำอยู่ และจากการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร ของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอในจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2527-2528 จากโรงเรียนทั้งหมดที่ทำการนิเทศ 176 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนจัด กิจกรรมการเรียนการสอนไปตามแนวทางของหลักสูตรมีเพียงร้อยละ 13.06 โรงเรียนที่จัด กิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ร้อยละ 54.46 และโรงเรียนที่จัดกิจกรรม การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรมีถึงร้อยละ 32.47 ซึ่งจำนวนนี้กระจาย อยู่ในอำเภอต่าง ๆ ทั้ง 7 อำเภอ ในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน (สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี 2529: 24-25)

การศึกษา เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ อย่างยิ่งในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะถ้าครูไม่ได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรแล้วครู ย่อมไม่รู้หลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร หรือครูไม่ใช้เอกสารประกอบหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอนแล้วการจะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและ สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นก็คงจะเป็น เรื่องที่ยากอย่างยิ่ง

จากความสำคัญของปัญหาการใช้เอกสารหลักสูตรของครูในสังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีดังกล่าวแล้ว และยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้ทำการศึกษาหรือวิจัย
 เกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อนเลย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและ
 เอกสารประกอบหลักสูตรของครูว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไรบ้าง ซึ่งผลของการศึกษา
 ครั้งนี้จะเป็นแนวสำหรับการแนะนำให้ครูได้ใช้เอกสารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็น
 แนวทางในการจัดทำเอกสารหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัด
 ปทุมธานี และจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโอกาส
 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 ของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษามัธยภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 ของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

คำตอบที่ต้องการจากการวิจัย

1. ครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ใช้เอกสาร
 หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรอะไรบ้าง
2. ครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ใช้เอกสาร
 หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรอย่างไร
3. การใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรของครูประถมศึกษา ใน
 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานีมีปัญหาอะไรบ้าง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้และปัญหาในการใช้เอกสารหลักสูตร
 และเอกสารประกอบหลักสูตรของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยมี
 ขอบเขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. ตัวแปรที่ศึกษา มี 2 ประเภท คือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ตัวแปรแต่ละประเภท ได้แก่

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือตัวแปรที่ศึกษาในฐานะที่เป็นตัวพยากรณ์สภาพการใช้เอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งได้แก่ วุฒิ ประสบการณ์การสอน และระดับชั้นที่สอน

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือสภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร

3. เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรที่ศึกษาเป็นเอกสาร ซึ่งหน่วยงานรับผิดชอบได้จัดสร้างขึ้นในระดับต่าง ๆ ได้แก่

- 3.1 เอกสารหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ
- 3.2 เอกสารประกอบหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ
- 3.3 เอกสารประกอบหลักสูตรของ เขตการศึกษา 1
- 3.4 เอกสารประกอบหลักสูตรของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
- 3.5 เอกสารประกอบหลักสูตรของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลของการวิจัยจะทำให้ทราบสภาพการใช้ เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรของครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เพื่อใช้เป็นประโยชน์คือ

1. แก้ไขปัญหาการใช้ เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. เสนอแนะแนวทางการใช้ เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตรของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

เอกสารหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ของกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารประกอบหลักสูตร หมายถึง คู่มือครู ประมวลการสอน แผนการสอน
หนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ และเอกสารการประเมินผลที่ใช้ประกอบหลักสูตร
ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ซึ่งกรมวิชาการ เขตการศึกษา 1 สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดปทุมธานี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กลุ่มโรงเรียน จัดทำขึ้นแจกจ่ายแก่โรงเรียน
และที่โรงเรียนจัดทำขึ้นใช้เอง

สภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร หมายถึง ความเป็นจริง
ในการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อการเรียนการสอนในโรงเรียน

ปัญหาการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร หมายถึง ปัญหาที่มีในการ
ใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรทั้งด้านความสะดวก ความเหมาะสม และปริมาณ

ครู หมายถึง ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2529 ในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาหลักสูตร เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 รวมทั้งคำรา เอกสาร บทความที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การใช้หลักสูตรและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาหนังสือ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐานในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือ สอดตามครูผู้สอนในลักษณะของแบบสำรวจรายการ
(checklist) โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่านตรวจสอบ
แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามไปทดลอง
กับครูผู้สอน จำนวน 30 คน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งไม่ใช่เป็น
กลุ่มตัวอย่างประชากร และนำมาแก้ไขปรับปรุง เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

3. กลุ่มตัวอย่างประชากร คือครูผู้สอนชั้นประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2529 จำนวน 340 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามตามจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอ ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอส่งต่อไปให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้สุ่มไว้ และเก็บ รวบรวมส่งคืนที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ค่าร้อยละ และเสนอเป็นตารางจำนวนพร้อมทั้งบรรยายประกอบตาราง

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการใช้เอกสารประกอบหลักสูตร วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

5.3 ข้อมูลที่เกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยเสนอเป็นความเรียง แสดงค่าความถี่ของปัญหาและข้อเสนอแนะแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่าง

การเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยจัดทำเป็นรายงานโดยการบรรยาย แยกเป็น 5 บท คือ

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำถามที่ต้องการคำตอบจากการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ วิธีดำเนินการวิจัย และการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ เอกสารประกอบหลักสูตร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรที่ใช้ ในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และวิธีการสร้าง เครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

โดยการเสนอแผนภูมิ/ตาราง ประกอบการบรรยายสรุป

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามที่ต้องการ

คำตอบจากการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย สรุปผลการวิจัยตามคำถามที่ตั้งไว้ ข้อค้นพบ

ที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยพัชร์พชร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย